

Векапомнае

ДАКУМЕНТЫ НЕ МАЎЧАЦЬ

У Нацыянальным архіве прайшла I Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя «Партызанскі архіў»

У форуме, прымеркаваным да 80-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, узялі ўдзел вядучыя вучоныя і спецыялісты па гэтай тэме не толькі з нашай краіны, але і з Расіі і Казахстана, якія дыстанцыйна выйшлі на сувязь з аўдыторыяй. Абмеркавалі найважнейшыя пытанні, звязаныя з захаваннем гістарычнай памяці, аб'ектыўным адлюстраваннем падзей Вялікай Айчыннай вайны. Падчас канферэнцыі, што вельмі важна, прысутнічалі школьнікі, якім працягваць несці праўдзівую інфармацыю аб тым, што адбывалася на беларускай зямлі ў 1941—1944 гадах.

I захоўваюцца, і вывучаюцца

Вітаючы ўдзельнікаў навукова-практычнай канферэнцыі, дырэктар Дэпартаменту па архівах і справаходстве Міністэрства юстыцыі **Алег ВОІНАЎ** адзначыў, што сам час падштурхнуў да таго, што гісторыю трэба памятаць і шанаваць. «Паглыбляючыся ў архіўныя дакументы, а таксама знаходзячы новыя, пачынаеш усведамляць, што ёсць яшчэ што вывучаць і ёсць да чаго імкнуцца, — падкрэсліў ён. — І гэта добра, што мы не спыніліся, а працягваем вывучаць спадчыну, якая ў нас ёсць, нашу гісторыю, і расказваем аб гэтым непасрэдна маладому пакаленню».

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь — галоўны захавальнік архіўных дакументаў па гісторыі партызанскага руху на тэрыторыі нашай краіны, у тым ліку па вызваленні беларускай зямлі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Дзясяткі тысяч архіўных спраў дазваляюць усебакова і аб'ектыўна вывучаць гісторыю ўсенароднага супраціўлення. І трэба сказаць, што партызанскія дакументы карыстаюцца попытам у насельніцтва.

«Сёння гэта адны з самых запатрабаваных дакументаў, — звярнуў увагу намеснік дырэктара **Нацыянальнага архіва Святаслаў КУЛІНОК**. — Калі мы прааналізуем работу чытальнай залы, убачым, што дакументы па гісторыі партызан карыстаюцца вялікай цікавасцю і ў нашых, і ў замежных даследчыкаў. Гэта звязана і з асаблівай роляй гісторыі Вялікай Айчыннай вайны ў нашай гістарычнай навуцы, і з расследаваннем крымінальнай справы аб генацыдзе беларускага народа. А партызанскія дакументы з'яўляюцца багатым матэрыялам па расследаванні злачынстваў нацыстаў. Увогуле, архіўныя дакументы — аснова любога навуковага даследавання».

Пры гэтым варта заўважыць, што супрацоўнікі Нацыянальнага архіва не толькі ажыццяўляюць захоўванне каштоўных дакументаў, але і актыўна вывучаюць тэму партызанскага руху, запаўняюць белыя плямы гісторыі. Толькі за апошнія пяць гадоў архівістамі выдадзены 11 зборнікаў дакументаў, пяць альбомаў, чатыры навуковыя і навукова-папулярныя манаграфіі, два электронныя зборнікі дакументаў. Рэалізуюцца шматгадовыя інтэрнэт-праекты, апублікаваны сотні навуковых артыкулаў.

Па словах Святаслава Кулінка, тэма Вялікай Айчыннай вайны, у

тым ліку партызанскай барацьбы, невычарпальная. «Вельмі шмат аспектаў, мноства тэм, якія недастаткова вывучаны, і архіўныя дакументы даюць магчымасць гэтыя прабелы запоўніць», — заўважыў ён.

Новае гучанне партызанскай праблематыка атрымала пасля рассакрэчання ў пачатку 1990-х вялікага масіву архіўных дакументаў. «Зроблена сапраўды вельмі шмат, — адзначыў намеснік дырэктара Інстытута гісторыі **НАН Беларусі Павел ТРУБЧЫК**. — Выклікае павагу сумесны праект Выдавецкага дома «Беларусь сёння» і Нацыянальнага архіва «Партызаны Беларусі», дзе любы можа, фактычна не выходзячы з дому, знайсці дакументы аб сваяках, блізкіх, якія ўдзельнічалі ў партызанскім руху. Нацыянальная акадэмія навук рэалізоўвае праект «Летапіс Вялікай айчыннай вайны», выдадзены чатыры кнігі. Падрыхтавана пятая, якая будзе складацца выключна з дакументаў, яе большая частка прысвечана дзейнасці партызан на тэрыторыі Беларусі».

«Гістарычная памяць — магутны рэсурс кансалідацыі»

Дырэктар Інстытута сацыялогіі **НАН Беларусі Мікалай МЫСЛІВЕЦ** падзяліўся ўласнымі напрацоўкамі, якія датычацца захавання гістарычнай памяці аб Вялікай Айчыннай вайне ў Беларусі. «Тыя падзеі, якія адбываліся ў нашай краіне і не толькі на працягу апошніх гадоў, актуалізавалі цікавасць да вывучэння і мінулага нашай краіны, і гістарычнай памяці, — канстатаваў ён. — Захаваў гістарычнай памяці аб Вялікай Айчыннай вайне — гэта безумоўны прыярытэт той палітыкі, якую праводзіць сучасная беларуская дзяржава. Гістарыч-

ная памяць — вельмі магутны рэсурс кансалідацыі нашага грамадства».

Тэма Вялікай Айчыннай вайны займае асаблівае месца ў гістарычнай памяці жыхароў Беларусі. Аб гэтым сведчаць вынікі даследаванняў, якія праводзіць Інстытут сацыялогіі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. «У жыхароў

Апошні тэзіс пацвярджае і даўняе ўзаемадзеянне Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь з расійскім фондам садзейнічання актуальным гістарычным даследаванням «Гістарычная памяць». Чарговае пагадненне аб супрацоўніцтве было падпісана на палях канферэнцыі. Акрамя таго, для наведвальнікаў і ўдзельнікаў форуму былі прадстаўлены новая банерная выстава «Рэспубліка-партызанка», шэраг партызанскіх артэфактаў, выяўленых пошукавым атрадам імя В. Каржа. Таксама падчас канферэнцыі прэзентавалі новыя выданні Нацыянальнага архіва па гісторыі партызанскага руху на тэрыторыі

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь — галоўны захавальнік архіўных дакументаў па гісторыі партызанскага руху на тэрыторыі нашай краіны, у тым ліку па вызваленні беларускай зямлі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Дзясяткі тысяч архіўных спраў дазваляюць усебакова і аб'ектыўна вывучаць гісторыю ўсенароднага супраціўлення. І трэба сказаць, што партызанскія дакументы карыстаюцца попытам у насельніцтва.

прафесіяналізму супрацоўнікаў, добраву тэхнічнаму абсталяванню лабараторыі ўдалося вырашыць вельмі важную задачу па забеспячэнні фізічнай захаванасці гэтых дакументаў, — падкрэсліў Валерый Надтачаеў. — У верасні мінулага года дакументы былі перададзены ў Нацыянальны архіў, дзе далей з імі была працягнута работа».

Як расказаў Святаслаў Кулінко, праляжаўшы ў зямлі больш як 80 гадоў, многія дакументы аказаліся беззваротна страчанымі. «Больш чым палова выяўленых дакументаў — на жаль, гэта фрагменты, — канкрэтызаваў ён. — На многіх адсутнічае датаванне або нельга ўстанавіць аўтарства. Матэрыялы ёсць як арыгінальныя, так і копіі. Сустрэкаюцца машынапісныя і рукапісныя тэксты, якія ствараліся пёравай ручкай або алоўкам. У цяперашні момант дакументы захаваны і алічбаваны».

Што датычыцца зместу знойдзеных артэфактаў, як правіла, гэта матэрыялы справаводства: арганізацыйна-распарадчыя, планавыя-справаздачныя, даведачна-інфармацыйныя, судовыя-следчыя і дакументы кадравы характару. Яны адрозніваюцца па іерархіі стварэння: ротныя, атрадныя і брыгадныя дакументы. Апошняя дата, пазначаная на адным з дакументаў, — 29 верасня 1943 года. Спецыялісты мяркуюць, што або ў канцы верасня, або ў пачатку кастрычніка дакументы былі закапаны для таго, каб іх зберагчы.

Знойдзеныя праз 80 гадоў матэрыялы дазваляюць удакладніць і дапоўніць даныя аб баявой, разведвальнай і дыверсійнай дзейнасці партызанскіх атрадаў. І, самае галоўнае, дзякуючы гэтым дакументам удалося ўстанавіць імёны сямі партызан, якія дагэтуль не значыліся ў інтэрнэт-партале «Партызаны Беларусі».

На адзін навуковы форум стала больш і ў архіўнай галіне — плануецца, што Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя «Партызанскі архіў» стане штогадовай і будзе праходзіць не толькі ў Мінску, але і ў розных рэгіёнах Беларусі.

**Вераніка КАНЮТА.
Фота Віктара ІВАНЧЫКАВА.**